

KAROL JUSZKA

Uniwersytet Jagielloński

WPŁYW ZOBOWIĄZANIA DO NAPRAWIENIA SZKODY NA EFEKTYWNOŚĆ INSTYTUCJI WARUNKOWEGO UMORZENIA POSTĘPOWANIA KARNEGO

Instytucja warunkowego umorzenia postępowania karnego jest oryginalną polską instytucją, wprowadzoną do polskiego prawa karnego kodyfikacjami z 1969 r., definiowaną jako czasowe odroczenie wydania rozstrzygnięcia co do winy i odpowiedzialności karnej sprawcy¹. W obowiązującym stanie prawnym warunkowe umorzenie postępowania karnego orzeka wyłącznie sąd² zawsze w formie wyroku³, który nie jest wyrokiem skazującym⁴.

¹ W. WRÓBEL, A. ZOLL, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2012, s. 476.

² A. ZOLL, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–116 k.k.*, red. A. ZOLL, Warszawa 2012, s. 914–915; por. Z. ĆWIAKALSKI, *Wybrane zagadnienia warunkowego umorzenia postępowania*, referat wygłoszony podczas IX Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego, „Środki związane z poddaniem sprawcy próbie”, Warszawa, 16 maja 2012 r., umieszczony na stronie internetowej Czasopisma Prawa Karnego i Nauk Penalnych <http://www.czpk.pl/2012/05/18/zapis-video-ix-bielanskiego-kolokwium-karnistycznego-2012/> (dostęp 12 maja 2014 r.); K. JUSZKA, *Sądowa ochrona praw człowieka w stosowaniu instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego*, [w:] *Problemy z sądową ochroną praw człowieka*, red. R. SZTYCHMILER, J. KRZYWKOWSKA, Olsztyn 2012, s. 273–278.

³ A. ZOLL, *Materialnoprawna problematyka warunkowego umorzenia postępowania karnego*, «Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace Prawnicze» 62/1973, s. 10–26; por. A. ZOLL, [w:] *Kodeks...*, s. 916–917; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 297–467 k.p.k.*, red. P. HOJMAŃSKI, Warszawa 2011, s. 369.

⁴ A. ZOLL, [w:] *Kodeks...*, s. 917; Z. ĆWIAKALSKI, *Wybrane zagadnienia...*, Por. także Wyrok SN z dnia 3 października 2008 r., III KK 167/2008, «Biuletyn Prawa Karnego»

Z. Gostyński reprezentuje słuszne stanowisko, że art. 67 § 3 k.k. tworzy autonomiczną podstawę orzekania obowiązku naprawienia szkody⁵. M. Leonieni i W. Michalski definiują efektywność warunkowego umorzenia postępowania karnego jako stosunek pomiędzy celami (zadaniami) przepisów o badanej instytucji a ich realizacją, tj. wynikami ich stosowania w praktyce sądowej⁶. A. Zoll podkreśla, że nałożenie zobowiązania do naprawienia szkody pełni funkcję wychowawczą oraz weryfikacyjną⁷, a w szczególności kompensacyjną⁸.

Obowiązek naprawienia szkody związany z warunkowym umorzeniem postępowania karnego nakładany jest zawsze z urzędu, ale pokrzywdzony może także złożyć stosowny wniosek w tym zakresie na podstawie art. 9 § 2 k.p.k.⁹

A. Zoll zwraca uwagę, że szkoda, do której zobowiązuje sąd sprawcę, stosując warunkowe umorzenie postępowania, obejmuje zarówno szkodę w postaci uszczerbku w posiadany mieniu (*damnum emergens*), jak też utratę zasadnie spodziewanych korzyści (*lucrum cessans*)¹⁰.

W badaniach własnych wyszczególniono wszystkie sposoby zakończenia okresu próby przez oskarżonego zwane w tych badaniach sytuacjami procesowymi:

13/2008, s. 22 i n.

⁵ Z. GOSTYŃSKI, *Obowiązek naprawienia szkody w nowym ustawodawstwie karnym*, Kraków 1999, s. 136.

⁶ M. LEONIENI, W. MICHALSKI, *Efektywność warunkowego umorzenia postępowania karnego w praktyce sądowej*, Warszawa 1975, s. 44.

⁷ A. ZOLL, *Materialnoprawna...*, s. 111.

⁸ A. ZOLL, [w:] *Kodeks...*, s. 930.

⁹ M. SZCZEPANIEC, J. ZYGMUNT, *Obowiązek naprawienia szkody w systemie środków probacyjnych*, [w:] *Karnomaterialne i procesowe aspekty naprawienia szkody w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. ĆWIAKALSKI, G. ARTYMIĄK, Warszawa 2010, s. 149; M. SZEWCZYK, *Kilka uwag dotyczących odszkodowania jako środka karnego w projekcie kodeksu karnego*, «Palestra» 1-2/1995, s. 74; A. MUSZYŃSKA, *Naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem*, Warszawa 2010, s. 175.

¹⁰ Uchwała SN z dnia 21 czerwca 1995 r., I KZP 22/95, «OSNKW» 9-10/1995, poz. 58; A. ZOLL, [w:] *Kodeks...*, s. 932 a także Z. ĆWIAKALSKI, *Wybrane zagadnienia...*, s. 932.

a) Pomyślne zakończenie okresu próby oraz okresu określonego w art. 68 § 4 k.k.,

b) Pomyślne zakończenie okresu próby oraz okresu określonego w art. 68 § 4 k.k. jako wynik postępowania, w trakcie którego wydano postanowienie o niepodejmowaniu warunkowo umorzonego postępowania karnego,

c) Postanowienie o podejmowaniu warunkowo umorzonego postępowania karnego,

d) Postanowienie o podejmowaniu warunkowo umorzonego postępowania karnego jako wynik postępowania, w trakcie którego wydano postanowienie o niepodejmowaniu warunkowo umorzonego postępowania karnego,

e) Postanowienie o umorzeniu postępowania wykonawczego z powodu upływu okresu próby określonego w art. 68 § 4 k.k.,

f) Postanowienie o umorzeniu postępowania wykonawczego z powodu upływu okresu próby określonego w art. 68 § 4 k.k. jako wynik postępowania, w trakcie którego wydano postanowienie o niepodejmowaniu warunkowo umorzonego postępowania karnego,

g) Postanowienie o umorzeniu postępowania wykonawczego z powodu śmierci oskarżonego,

h) Postanowienie o umorzeniu postępowania wykonawczego z powodu śmierci oskarżonego jako wynik postępowania, w trakcie którego wydano postanowienie o niepodejmowaniu warunkowo umorzonego postępowania karnego.

Celem artykułu jest przedstawienie teoretycznych i praktycznych aspektów oraz zależności statystycznych związanych z nakładaniem zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne. Niniejsza prezentacja zostanie oparta na analizie wyników badań własnych 405 spraw sądowych dotyczących efektywności b a d a n e j i n s t y t u c j i, opatrzonych sygnaturą akt Sądu Okręgowego w Krakowie oraz sądów rejonowych położonych na obszarze jego właściwości. Przedmiotowa analiza obejmuje także przedstawienie postulatów *de lege ferenda* dotyczących zarówno modyfikacji ustawowej konstrukcji analizowanej instytucji, jak również działań, jakie należy podjąć w praktyce jego stosowania w ramach obowiązujących przepisów.

Miarą efektywności instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego, którą przyjęto w niniejszych badaniach własnych, jest kryterium udanego lub nieudanego przebiegu lub zakończenia okresu próby¹¹, poszerzonego o analizę decyzji procesowych i okoliczności procesu decyzyjnego wpływających na podjęcie tych decyzji przez wszystkie etapy postępowania karnego. W tym artykule analizowaną decyzją procesową jest nałożenie zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne oraz jego wykonanie.

W badaniach własnych 405 spraw sądy nałożyły zobowiązanie do naprawienia szkody na 54 oskarżonych (13,5%).

Prezentację zależności związanych z nakładaniem zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne należy rozpocząć od wyników analizy statystycznej o p i s u j ą c e j przedmiotowe zależności¹².

W analizie statystycznej zwykle przyjmuje się następującą skalę dla korelacji:

$r=0$	zmienne nie są skorelowane
$0< r <0,1$	korelacja nikła
$0,1\leq r <0,3$	korelacja słaba
$0,3\leq r <0,5$	korelacja przeciętna
$0,5\leq r <0,7$	korelacja wysoka
$0,7\leq r <0,9$	korelacja bardzo wysoka
$0,9\leq r $	korelacja prawie pełna

Pierwszą zależność p r z e d s t a w i a j ą w y n i k i korelacji między wysokością zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a terminem jego wykonania w t y m wyroku (Tab.1, Tab.2, Rys. 1).

¹¹ W. CIECHANOWICZ, *Efektywność warunkowego umorzenia postępowania karnego w praktyce prokuratury wojskowej*, «Wojskowy Przegląd Prawniczy» 2/1978, s. 220-221; M. LEONIENI, W. MICHAŁSKI, *Efektywność...*, s. 6-7.

¹² Analiza statystyczna konsultowana z dr inż. Adamem Ćmielem z Wydziału Matematyki Stosowanej Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie.

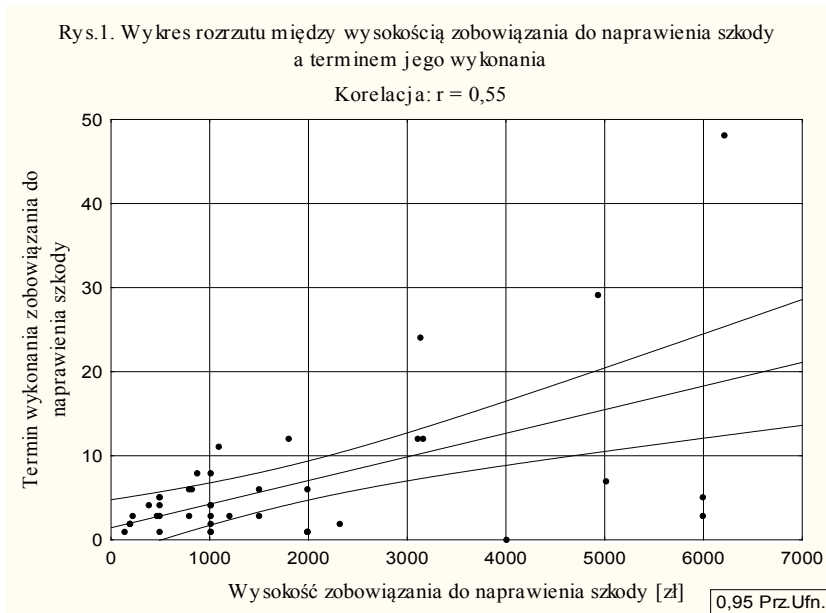
Tab. 1. Wyniki korelacji porządku rang Spearmana dla wysokości zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne i terminu jego wykonania w tym wyroku.

Para zmiennych	Korelacja porządku rang Spearmana Oznaczone współczynniki korelacji są istotne z $p < 0,05$			
	N ważnych	R Spearmana	t(N-2)	p
Wysokość zobowiązania do naprawienia szkody i termin jego wykonania	42	0,327	2,188	0,035

Tab. 2. Wyniki korelacji między wysokością zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a terminem jego wykonania w analizowanym wyroku.

Korelacje między zmiennymi Oznaczone współczynniki korelacji są istotne z $p < 0,05$	
Zmienne	Termin wykonania zobowiązania do naprawienia szkody
Wysokość zobowiązania do naprawienia szkody	N=42
	r=0,55
	p=0,00

Na rys. 1 przedstawiono wykres rozrzutu między wysokością zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a terminem jego wykonania o r z e c z o n y m w omawianym wyroku, w przedziale ufności równym 95%.

Analizując powyższe, zaobserwowano dodatnią korelację pomiędzy wysokością zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a terminem jego wykonania w tym wyroku (R Spearmana = 0,327, $p = 0,035$, r Persona = 0,549, $p < 0,001$).

Orzekanie zobowiązania do naprawienia szkody w stosowaniu badanej instytucji ma charakter obligatoryjny (art. 67 § 3 k.k.). Wyniki analizy badań własnych w zakresie dowodów wpłaty a n a l i z o w a n y c h z o b o w i ą z a ń wskazują, że tylko w 8 z 54 spraw oskarżeni wpłacili przedmiotowe zobowiązanie po terminie wynikającym z przedmiotowego wyroku.

Wyniki analizy badań własnych wskazują, że z punktu widzenia tytułowej efektywności właściwe powiązanie wysokości i terminu wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne podkreśla indywidualizację odpowiedzialności za własne czyny, polegającą na naprawieniu wyrządzonej przez siebie szkody.

W drugiej analizie statystycznej z a p r e z e n t o w a n o wyniki korelacji między liczbą osób na utrzymaniu sprawcy i wysokością miesięcznych dochodów a terminem wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne (Tab.3).

Tab. 3. Wyniki korelacji między liczbą osób na utrzymaniu sprawcy i wysokością miesięcznych dochodów a terminem wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne.

Zmienne	Termin wykonania zobowiązania do naprawienia szkody
Liczba osób na utrzymaniu sprawcy	r=0,13
	N=42
	p=0,41
Wysokość miesięcznych dochodów sprawcy	r=-0,22
	N=31
	p=0,24
Dochód na osobę	r=-0,23
	N=31
	p=0,23

Analizując niniejszą współzależność, nie zaobserwowano istotnej korelacji pomiędzy wyżej wymienionymi zmiennymi (np. współczynnik korelacji Pearsona pomiędzy liczbą osób na utrzymaniu sprawcy a badanym terminem wykonania zobowiązania do naprawienia szkody jest równy $r=0,130$ i jest nieistotny, gdyż $p=0,412 > 0,05$).

Powyzsze wnioskowanie jest zgodne z ogólną przesłanką uzależniającą możliwość nałożenia obowiązku naprawienia szkody o d u s t a l e n i a, że pokrzywdzony poniósł rzeczywistą szkodę bezpośrednio w wyniku przestępstwa¹³, o b e j m u j ą c ą zarówno szkodę w postaci

¹³ Wyrok SN z dnia 16 maja 2002 r., III KK 189/02, «Orzecznictwo Prokuratury i Prawa» 12/2002, poz. 5; A. MAREK, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 222; M. SZCZEPANIEC, J. ZYGMUNT, *Obowiązek...*, s. 150; D. GORZKIEWICZ, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w praktyce (uwagi de lege ferenda do art. 66 § 3 k.k.)*, «Wojskowy Przegląd Prawniczy» 4/2007, s. 65. Por. także Wyrok SN z dnia 9 lipca 2008 r., II KK 137/08, «OSNwSK» 1/2008, poz. 1396; *Prawo karne – część ogólna. Orzecznictwo*, red. M. KRÓLIKOWSKI, K. SZCZUCKI, s. 316-318.

uszczerbku w posiadanym mieniu (*damnum emergens*), jak też utratę zasadnie spodziewanych korzyści (*lucrum cessans*)¹⁴.

Następną przedmiotową analizą statystyczną i l u s t r u j ą wyniki korelacji między terminem wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a efektywnością mierzoną sytuacją procesową przedstawioną we wstępie n i n i e j s z e g o a r t y k u ł u (Tab.4 i Tab.5, Rys.2).

Tab. 4. Wyniki korelacji między terminem wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a efektywnością mierzoną sytuacją procesową.

Sytuacja procesowa	Liczba spraw	Skumulowana liczba	Udział procentowy	Skumulowany udział procentowy
a	28	28	66,67	66,67
b	8	36	19,05	85,71
c	3	39	7,14	92,86
d	1	40	2,38	95,24
e	1	41	2,38	97,62
f	1	42	2,38	100
Braki	0	42	0,00	100

Pierwsza kolumna zestawia wskazane w niniejszym artykule sposoby zakończenia okresu próby. Druga kolumna określa liczbę spraw, w których określono termin wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne w połączeniu z sytuacją procesową. Trzecia i czwarta kolumna przedstawia odpowiadające im obliczenia procentowe.

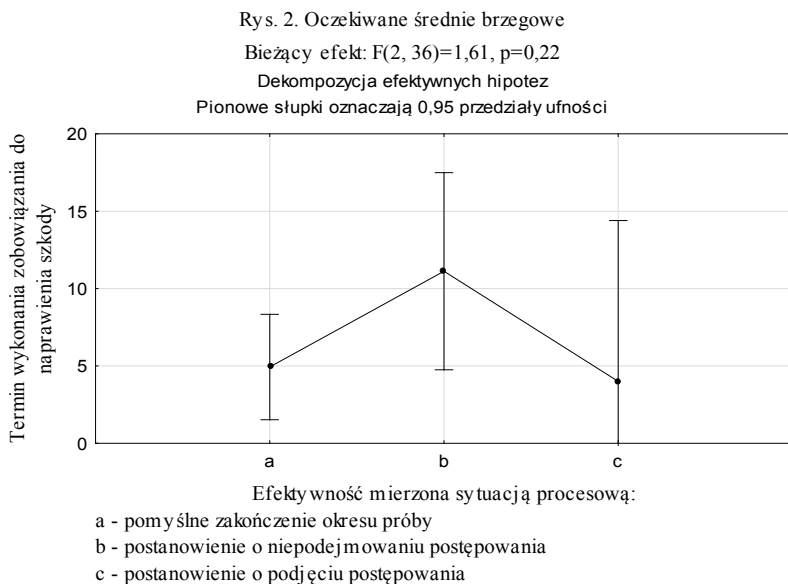
¹⁴ Uchwała SN z dnia 21 czerwca 1995 r., I KZP 22/95, «OSNKW» 19-10/995, poz. 58; A. ZOLL, [w:] *Kodeks...*, s. 932 a także Z. ĆWIAKAŁSKI, *Wybrane zagadnienia...*; A. PILCH, *Charakter obowiązku naprawienia szkody w trybie art. 46 k.k. a problemy praktyki orzeczniczej*, [w:] *Karnomaterialne i procesowe aspekty naprawienia szkody w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. ĆWIAKAŁSKI, G. ARTYMIĄK, Warszawa 2010, s. 122. Por. też Wyrok SN z dnia 4 lutego 2002 r., II KKN 385/01, «Lex» nr 53028; J. LACHOWSKI, T. OCZKOWSKI, *Obowiązek naprawienia szkody jako środek karny*, «Prokuratura i Prawo» 9/2007, s. 43.

Jedynie sytuacje procesowe a) pomyślne zakończenie okresu próby oraz okresu wskazanego w art. 68 § 4 k.k., b) postanowienie o niepodjęciu warunkowo umorzonego postępowania karnego, c) postanowienie o podjęciu warunkowo umorzonego postępowania karnego są dobrze reprezentowane dla oskarżonych, wobec których nałożono zobowiązanie do naprawienia szkody.

Z punktu widzenia badanej efektywności niniejsze wyniki korelacji prowadzą do wniosku o trafności rozwiązania ustawowego o wprowadzeniu obligatoryjności nakładania zobowiązania do naprawienia szkody w stosowaniu warunkowego umorzenia postępowania karnego.

W tab. 5 przedstawiono model ANOVA (1-czynnikowa ANOVA) dla terminu wykonania zobowiązania do naprawienia szkody z czynnikiem sytuacja procesowa o 3 poziomach (a,b,c).

Na rys. 2 zobrazowano oczekiwane średnie brzegowe dla terminu wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne w funkcji efektywności mierzonej sytuacją procesową (a,b,c).

Tab. 5. Wyniki jednowymiarowych testów istotności dla terminu wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne i efektywności mierzonej sytuacją procesową.

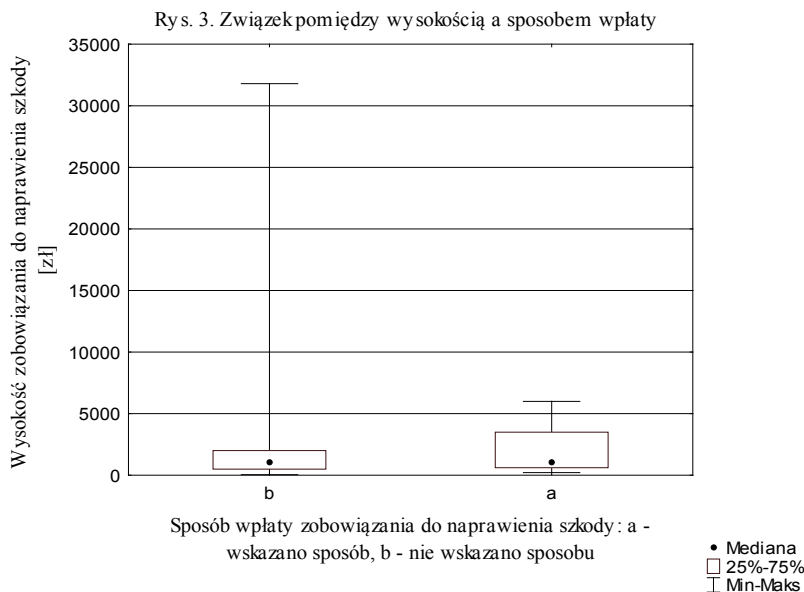
Efekt	Jednowymiarowe testy istotności (wielkości efektów i moce) dla terminu wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne i efektywności mierzonej sytuacją procesową. Dekompozycja efektywnych hipotez.									
	SS	Stopnie swobody	MS	F	P	Eta-kwadrat cząstkowe	Niecentralność	Moc obserwowana (alfa= 0,05)		
Wyraz wolny	814,3	1	814,27	10,32	0,003	0,223	10,32	0,88		
Sytuacja procesowa	253,4	2	126,69	1,61	0,215	0,082	3,21	0,32		
Błąd	2841,8	36	78,94	-	-	-	-	-		

Tab. 6. Wyniki Testu U-Manna Whitneya dla sposobu wpłaty zobowiązania do naprawienia szkody i jego wysokości w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne.

Zmienna	Test U-Manna Whitneya – sposób wykonania zobowiązania do naprawienia szkody Oznaczone współczynniki korelacji są istotne z $p < 0,05$									
	Suma rang b	Suma rang a	U	Z	P	Z po-praw.	P	N ważnych b	N ważnych a	dokł. p
Wysokość naprawienia szkody	1372,5	112,5	97,5	-0,066	0,947	-0,066	0,947	50	4	0,937

Z powyższej analizy wynika, że nie zaobserwowano statystycznie istotnego wpływu sytuacji procesowej na termin wykonania zobowiązania do naprawienia szkody.

Kolejna analiza dotyczy wyników korelacji między wysokością zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a sposobem wykonania tego zobowiązania w a n a l i z o w a n y m wyroku (Tab.6, Rys.3).

Na rys. 3 zilustrowano związek pomiędzy wysokością zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a sposobem jego wykonania w przedziale ufności wynoszącym 95%.

Analizując powyższe: tabelę (Tab.6) i wykres (Rys.3), nie zaobserwowano statystycznie istotnego związku pomiędzy wysokością zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a sposobem jego wykonania w tym wyroku ($p=0,947$, test U Manna-Whitneya).

Analiza wyników przedmiotowych badań własnych zwraca uwagę, że czynnikiem zwiększającym efektywność badanej instytucji jest konkretne określenie sposobu wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne, spełnionego w 5 z 54 badanych spraw, w których nałożono przedmiotowe zobowiązanie. W 4 z 5 omawianych spraw podzielono całościową kwotę na raty i szczegółowo określono zarówno kwotę, jak i termin wpłaty kolejnych rat. Fakt omawianego ukształtowania przedmiotowego wyroku wpłynął na terminowe wykonanie tego zobowiązania przez wskazanych 5 oskarżonych.

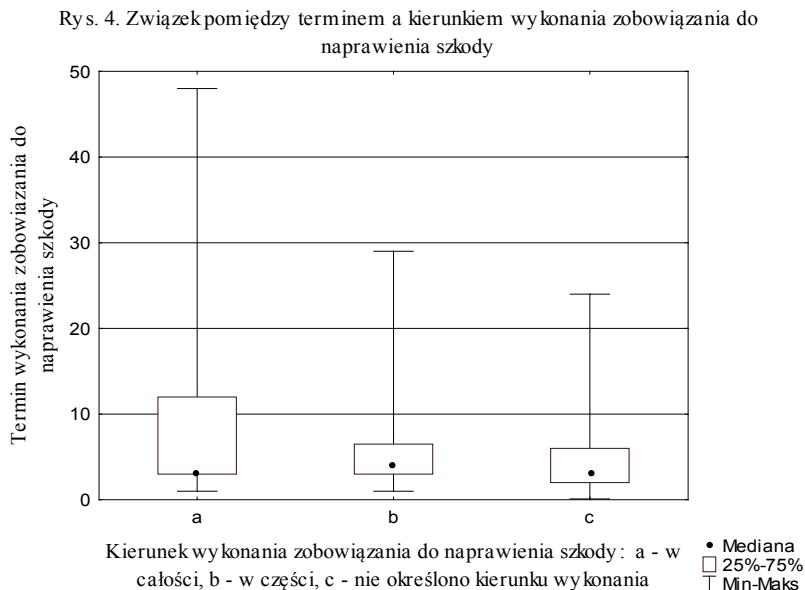
Następna analiza obejmuje zależność między jednym ze sposobów określenia wykonania zobowiązania do naprawienia szkody orzeczonym w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne (w całości, w części), zwanym w niniejszym artykule kierunkiem wpłaty tego zobowiązania, a terminem jego wykonania w omawianym wyroku. (Tab.7, Rys.4).

Z uwagi na niejednorodność wariancji i silną prawostronną asymetrię danych zastosowano nieparametryczną ANOVA Kruskalla-Wallisa.

Tab. 7. Nieparametryczna ANOVA rang Kruskala-Wallisa dla kierunku wpłaty zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne i terminu jego wykonania w przedmiotowym wyroku.

ANOVA rang Kruskala-Wallisa Test Kruskala-Wallisa: $H(2, N=41)=0,79; p=0,67$				
Zmienne				
Termin zobowiązania do naprawienia szkody	Kierunek wpłaty zobowiązania do naprawienia szkody			
	Kod	N ważnych	Suma rang	Średnia ranga
a	1	5	115,5	23,10
b	2	20	442,0	22,10
c	3	16	303,5	18,97

Na rys. 4 przedstawiono związek pomiędzy kierunkiem a terminem wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne.

Powyzsza analiza statystyczna wskazuje na brak związku pomiędzy kierunkiem wpłaty (w całości lub w części) zobowiązania do naprawienia szkody w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne a terminem jego wykonania w niniejszym wyroku (ANOVA $p=0,67$).

Uwzględniając powyższe analizy statystyczne, pierwszą wnioskowaną zmianą ustawowej konstrukcji badanej instytucji jest propozycja nowelizacji art. 336 § 3 k.p.k. polegająca na rozszerzeniu zakresu propozycji prokuratora o określenie sposobu i terminu wykonania obowiązków i środków karnych w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne, także w celu synchronizacji z obowiązującym art. 68 § 2 k.k..

Jedną z propozycji własnych stosowania warunkowego umorzenia postępowania karnego wobec oskarżonych utrzymywanych przez inne osoby wynika z negatywnej oceny praktyki zastosowanej w 76 na 91

badanych spraw. Modyfikacja niniejszej praktyki polega w szczególności na wyborze restytucji jako zasady wykonania zobowiązania do naprawienia szkody na oskarżonych utrzymywanych przez inne osoby. Stosowanie niniejszej praktyki przeciwdziała wątpliwościom w kwestii osobistego wykonania omawianego rozstrzygnięcia w analitycznym wyroku.

Następną propozycją własną zmiany stosowania tytułowej instytucji jest każdorazowe określanie terminu i sposobu wykonania obowiązków w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne. Mając na uwadze sposób wpłaty, należy wymienić w praktyce w szczególności takie elementy, jak adres beneficjenta czy numer konta.

Z punktu widzenia efektywności, dokładne wskazanie sposobu wykonania zobowiązania do naprawienia szkody w przedmiotowym wyroku poprzez wyżej wymienione elementy wzmacnia prawidłowe jego wykonanie w okresie próby oraz ogranicza wykorzystanie przez oskarżonego braku jego szczegółowego określenia do przekładania w czasie przez oskarżonego decyzji o wykonaniu zobowiązania do naprawienia szkody nałożonego wyrokiem warunkowo umarzającym postępowanie karne.

Niepokojąca jest praktyka sądów wydających postanowienie o niepodejmowaniu warunkowo umorzonego postępowania karnego lub postanowienia o podjęciu przedmiotowego postępowania w okresie próby z powodu uchylania się oskarżonego od wykonania w szczególności zobowiązania do naprawienia szkody w sprawach, w których sąd nie określił terminu jego wykonania w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne.

M. Leonieni słusznie stwierdza, że sąd powinien w orzeczeniu ustalić nie tylko okres próby, ale także termin wykonania zobowiązania. Zdaniem tego autora, jeżeli sąd nie określi tego terminu, zachodzi domniemanie, że jest on równy okresowi próby, a zatem sąd wykonujący orzeczenie nie może następnie własną decyzją, i to na niekorzyść oskarżonego, zmienić treść prawomocnego orzeczenia i ustalić krótszy

termin¹⁵. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na aktualną niekonsekwencję polskiego ustawodawcy, który z jednej strony różnicuje obowiązki od środków karnych w materialnych podstawach stosowania badanej instytucji opisanych w art. 67 § 3 k.k. oraz w art. 68 § 2 k.k., a z drugiej w przepisie procesowym art. 342 § 2 k.p.k. wspomina tylko o obowiązkach, zapominając o środkach karnych.

Należy zwrócić także uwagę na każdorazowe wszczęcie postępowania o podjęcie warunkowo umorzonego postępowania karnego bezpośrednio po terminie wskazanym w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie karne z powodu niewykonania przez oskarżonego w szczególności zobowiązania do naprawienia szkody.

Niniejszą grupę stanowiło 48 z 405 spraw, w których oskarżony z opóźnieniem wpłacił zarówno świadczenie pieniężne, jak i zobowiązanie do naprawienia szkody, nie ponosząc konsekwencji dotyczących wszczęcia postępowania w przedmiocie podjęcia warunkowo umorzonego postępowania karnego.

Z analizy wyników badań własnych wynika, że prawdopodobnie przedmiotowa praktyka polega na akceptacji pierwszeństwa późnego wykonania przez oskarżonego wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne nad ścisłym przestrzeganiem terminów jego wykonania.

Podsumowując, należy podkreślić, że bezpośredni wpływ na efektywność warunkowego umorzenia postępowania karnego, a w szczególności na praktykę jego stosowania, wywiera kształt wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne. Właściwa analiza przedstawionych w niniejszym artykule relacji dotyczących zobowiązania do naprawienia szkody oraz w p r o w a d z e n i e zaprezentowanych własnych postulatów *de lege ferenda* przyczynią się do usprawnienia jego stosowania, a także dalszego umacniania się znaczenia instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego.

¹⁵ M. LEONIENI, *Podjęcie postępowania umorzonego warunkowo przez sąd*, «Problemy Wymiaru Sprawiedliwości» 2/1973, s. 95.

THE EFFECT OF A DEFENDANT'S OBLIGATION TO REDRESS DAMAGE
ON THE EFFECTIVENESS OF CONDITIONAL DISCONTINUANCE OF
CRIMINAL PROCEEDINGS

Summary

The aim of this article is to give a statistical presentation of the theoretical and practical aspects of a defendant's obligation to redress damage in a verdict involving discontinuance of criminal proceedings. My observations are based on a statistical analysis of data I collected for 405 cases involving conditional discontinuance of criminal proceedings and the effectiveness of such verdicts. The cases were heard in the Kraków Regional Court (*Sąd Okręgowy w Krakowie*) and the district courts (*sądy rejonowe*) within its area of jurisdiction. For the statistical analysis I used the Spearman one-way ANOVA model, the Mann-Whitney U test, and the Kruskal-Wallis test to calculate the correlation coefficient. My analysis also includes a set of legislative proposals, both for the modification of the statutory construction of the institution of conditional discontinuance of proceedings in Polish criminal law, as well as for the practical application of the existing provisions.

Słowa kluczowe: warunkowe umorzenie postępowania karnego, zobowiązanie do naprawienia szkody, efektywność, badania spraw sądowych, analiza statystyczna, współczynnik korelacji porządku rang Spearmana, test U-Manna Whitneya, test Test Kruskala-Wallisa.

Keywords: conditional discontinuance of criminal proceedings, a defendant's obligation to redress damage, effectiveness, analysis of court data, statistical analysis, correlation coefficient, the Spearman one-way ANOVA model, the Mann-Whitney U test, the Kruskal-Wallis test.